

Q KLÂVYEEYE MAHKÛM DEĞİLİZ!

Ben Türkçe konuşamıyorum. Hatta okuyamıyorum da. Daha önce hiç Türkiye’de bulunmadım. Dürüst olmak gerekirse Türkiye hakkında pek bir şey de bilmiyorum. O halde neden Türkçe daktilo istediğimi öğrenmek istiyorsunuzdur tabii. Söyleyeyim: Bence dünyada var olan daktilolar arasında en büyüleyici tuş düzenlerinden birine sahip!”

Markin Vikari (Marcin Wichary)

Klâvyeye

İlk defa F klâvyeli bir daktilo edinen Polonyalı Vikari, F klâvyenin tuş düzeninden kendi ifadesiyle büyülenir ve “Sadece Türkçe klâvyeye bakarak diller hakkında öğrendiklerim” başlıklı bir de yazı kaleme alır. “Q•W•E•R•T•Y’ye mahkûm değiliz”, diye yazıya başlayan Vikari, maddeler hâlinde F klâvyenin üstünlüklerini sıralarken, Q klâvyeyi de yerden yere vurur. Türklere methiyeler yağdıran Polonyalı, Q klâvyeye alternatif üretemeyen ülkeleri ise en sert şekilde eleştirir. F klâvyenin yaygınlaşması için verdiğimiz mücadeledeki hislerimizin de tercümanı olan Vikari yazısında, millî olmanın, kendi kültürünü yaşamanın ve yaşatmanın önemine dikkat çekiyor. Bu metnin İngilizcesini “medium.com”da, Türkçesini de “Dil ve Edebiyat Dergisi”nin 84. sayısında bulabilirsiniz.

Aşağıda okuyacağınız yazıda, hem zaman hem de sağlık açısından hayati bir önem taşıyan F klâvyeyi neden ısrarla savunduğumuzun cevabını bulacaksınız.

Dünyada klâvyelerle ilgili bir standart bulunmuyor. Değişik diller için değişik klâvyeler üretilmiş. Fransa için üretilen klâvyeye A harfi ile başlar ve soldan altı harf AZERTY’dir. İngilizce klâvyenin birinci sırasında soldan ilk altı harf QWERTY’dir. İlk harfi dolayısıyla bu klâvyeye de Q klâvyeye olarak adlandırılır. Türkiye için üretilen klâvyede ise, ilk sırada FGĞIOD harfleri bulunmaktadır. F harfiyle başladığı için bunun adına da F klâvyeye denmiştir. Türkçeye en uygun klâvyeye olan F klâvyeye, uzun çalışmalarından sonra, daktilolarda hatasız, en kolay ve en hızlı yazmak amacıyla üretilmiştir.

Q Klâvyeye

Gümrük Yasası’nda standartlara uymayan klâvyelerin ithalini yasaklayan bir maddenin bulunmasına rağmen, F klâvyenin sadece daktilolar için geçerli olduğu gibi yanlış ve zorlama yorumlarla, bilgisayar klâvyelerine bu kuralların uygulanması engellenmiştir. Bu engellemeler sadece üretici firmalarca değil, satıcılar tarafından da yapılmıştır. Bilgisayarların Türkiye’ye ilk geldiği yıllarda, bilgisayar almak için satış noktalarına giden insanlar bilinçsizce, satıcılar kendilerine ne veriyse onu aldı. Öyle ki satış elemanları, vatandaşı, “Türkçe Q klâvyeye” diyerek yanlış yönlendirmişlerdir. Kullanıcılar “Türkçe klâvyeye” sözüne aldanmaktadır. Zamanın bu kadar önemli olduğu günümüzde, İngilizce için bile verimsiz Q klâvyenin, ülkemizde Türkçe klâvyeye diye dayatılmasını da doğrusu insan anlamakta zorlanıyor. Ülkemizde tüketicinin bilinçsizliğinin yanında, üreticinin denetimsizliği nedeniyle Q klâvyeye hayatımıza o kadar girdi ki, artık geriye dönülemez bir hal aldı. Günümüzde üretilen veya ithal edilen dizüstü bilgisayarların neredeyse tamamı Q klâvyedir.

Türkiye’de bilgisayar kullanıcılarının büyük bir kesiminin, on parmak yönteminin bilinmediği 140 yıl önce, İngiliz dili için hazırlanan ve Türkçedeki binlerce sözcüğün yazılmasına imkân vermeyen Q klâvyeyi, Türk klâvyesi zannederek kullanması acı bir

durumdur. Bunu bir dünya standardı gibi görmeleri ise affedilir gibi değil. Bu durum, milletçe ne kadar bilinçsiz bir tüketici olduğumuzun da önemli bir göstergesidir.

Aslında Q klâvyeye İngilizceye de uygun değil. Çünkü Q klâvyenin tuş dizilimi daktilonun icat edildiği ilk günden beri değişmedi. İlk yıllarda daktilolar hızlı yazma nedeniyle sık sık bozuluyordu. Daktilonun mucidi Kristofir Latım Şols (Christopher Latham Sholes), bu problemin ancak, kullanıcının yazım hızını yavaşlatarak çözülebileceğine karar vererek, en çok kullanılan harfleri elin en zor ulaşabileceği noktalara yerleştirdi. Amaç, kullanıcıları olabildiğince yavaş yazmaya zorlamak ve daktiloların ömrünü uzatmaktı. Bilgisayarlarla birlikte, tuşların hızlı yazmadan kaynaklanan bozulma sorunu ortadan kalkmasına rağmen Q klâvyeye yaygınlaştığı için bu standart korundu. Bundan dolayı Q klâvyeye, bilgisayarın verimini düşürmekte ve gereksiz zaman kaybına sebep olmaktadır.

Batı'da Q klâvyenin verimsizliğinin tartışıldığını ve bir takım çalışmalar yapıldığını biliyoruz. Ne var ki, gerek Q klâvyenin yaygınlaşması bahanesi, gerekse imalatçı firmaların baskıları, yeni klâvyeye çalışmalarını akamete uğratmakta.

Q klâvyeye dayatmasını savunanların sığındıkları belli başlı gerekçelerden biri, kullarımdaki yaygınlık, bir diğeri de "yurt dışına çıktığımızda, ya da İngilizce bir metin yazmak durumunda kaldığımızda ne yapacağız, F klâvyeli bir bilgisayarı nereden bulacağız? İşlerimizi nasıl göreacağız?" endişesi. F klâvyeye, İngilizce için de Q klâvyeden daha verimli ve daha rahat bir klâvyedir. Tabii, bunların hepsi bahane... Hepimiz alışkanlıklarımızın esiri olmuşuz. Allah aşkına, yurtdışı seyahatlerde yanımızda bir dizüstü bilgisayar taşımamız çok mu zor?

F Klâvyeye

Ülkemizde de daktilo kullanımı yaygınlaştıkça, yazmayı kolaylaştırmanın yolları da aranmaya başlandı. 1930'larda, Türk dilinin özelliklerine göre yapılmamış, değişik harf dizinleriyle oluşturulmuş, yabancı daktilo klâvyeleriyle yaşanan çalışma sıkıntılarını giderme konusunda ilk adımlar atıldı. 1946'dan sonra, Türk dilinin özelliklerine uygun, standart bir klâvyeye geliştirilmesi için resmi makamlarla temasa geçen İhsan Sıtkı Yener'in başkanlığında, içinde yabancı uzmanların da bulunduğu bir komisyon kuruldu. Türkçede kullanılan tüm kelimelerin istatistiğini çıkararak komisyon, parmakların fiziksel güçlerine ve hareket özelliklerine göre, harf tuşlarının sıralamasını yaptığı yeni bir model geliştirdi. Sol el yüzde 49, sağ el yüzde 51 oranında kullanılacak şekilde tasarlanan yeni klâvyeye harfler yerleştirilirken, Türkçenin fonetik özelliğine uygunluk açısından sesli harfler sol elde toplandı.

Türkçedeki harflerin kullanılma oranları, ünlü-ünsüz ses ilişkileri, hece ve söz yapısı, parmakların kuvvet, yetenek ve işlevlikleri göz önünde bulundurularak üretilen F klâvyeye, Türkçeye en uygun klâvyedir. Yaklaşık 30.000 kök kelimenin ölçü alındığı bir değerlendirmede Türkçede en çok kullanılan harfler olan (A) harfi 26.323, (E) harfi 16.308, (K) harfi 13.542, (İ) harfi 13.384, (M) harfi 92.263, (L) harfi 10.496, (T) harfi 9669, (R) harfi 8698 kez geçmekteydi. Bu oranlar göz önünde bulundurularak harfler, F klâvyede en uygun yerlere yerleştirildi. Q klâvyede ise Türkçede en çok kullanılan harfler klâvyenin en ücra köşelerine dağıtılmış durumdadır. Buna karşılık, Türkçede 30.000 kelimedede sadece 125 defa geçen ve en az kullanılan harf olan j harfi, Q klâvyede en uygun yere konulmuştur. F klâvyede bu harfin yerinde Türkçede en fazla kullanılan, ünsüz olan (K) harfi bulunmaktadır.

Bu çalışma, Bakanlıklar Arası Standardizasyon Komitesi tarafından 20 Ekim 1955 tarihinde F klâvyeyi, Standart Türk Klâvyesi olarak onaylamış, daha sonra Türk Standartları Enstitüsü ile Devlet Malzeme Ofisi de bu kararı benimsemiştir.

F Klavyenin Üstünlüğü

İlk defa 1965'te Paris'te yapılan Dünya Daktilografi şampiyonalarında rekor kırarak şampiyon olan Türk Millî Takımı, o günden beri yapılan uluslararası daktilografi yarışmalarında, F klavye ile rakip tanımamakta ve rekor üstüne rekor kırmaktadır. Bugüne kadar yapılan uluslararası yarışmalarda takım hâlinde hep birinci olan Türk Millî Takımı, ülkemize 34'ü rekor olmak üzere, toplam 80 şampiyonluk kazandırarak, dünyada bu alanda en çok şampiyonluk kazandıran takım olmuştur.

Diğer klavyelerle kıyaslandığında birçok üstünlüklere sahip F klavyenin tartışmasız en önemli özelliği kullanıcılara hatasız ve hızlı yazma fırsatı vermesidir. Bundan dolayı mahkeme zabıt kâtipleri, avukatlar, gazeteciler ve bunun gibi görevleri hızlı yazı gerektiren meslek sahipleri, bütün engellere rağmen F klavyeli bilgisayarları tercih ediyor.

Fatih Projesi ile on beş milyon F klavyeli, tablet bilgisayarın dağıtılması ve okullarda bilgisayar eğitiminin F klavye olarak verilmesi, 10 Aralık 2013 Tarihli Başbakanlık Genelgesi'yle kamu kurum ve kuruluşlarında F klavye kullanımının mecburi hâle getirilmesi, Türkiye'de F klavyenin yeniden yaygınlaşmasını sağlayacaktır.

Ülkelerin ve firmaların kıyasıya yarıştığı; yeni keşiflerde bulunmak, ürünlerinde farkındalıklar oluşturmak için Ar-Ge'ye çok büyük kaynaklar aktardığı günümüz dünyasında, Q klavye ile kıyaslandığında birçok üstünlüğe sahip F klavyeye karşı, eften püften gerekçelerle karşı çıkmak doğru değildir. Alışkanlıklarımızı savunmadan önce klavyeler hakkında doğru bilgiye sahip olmamız, yararları ve zararları hakkında yeterli bilgiye sahip olduktan sonra görüşlerimizi ortaya koymamız gerekmez mi?

Sağlığımız İçin F Klavye

F klavyenin tek üstünlüğü elbette sadece hızı değil. Hızının yanında, on parmakla, bakmadan yazmadan kaynaklanan artıları da saymakla bitmez. Mesleği icabı fazla bilgisayar kullananların, bilgisayar kullanımına bağlı olarak göz ve ortopedik sorunlar yaşadıkları bilinen bir gerçektir. Söz konusu sorunların üstesinden gelmenin önemli yollarından biri, daha hayatının başında gençlerimize, bakmadan 10 parmakla bilgisayarı kullanabilme becerisinin kazandırılmasıdır.

Bu da ancak F klavye ile mümkündür.

Bilinçsiz bilgisayar kullanımına bağlı olarak yeni nesli bekleyen sorunlardan birisi de eklemlerin kireçlenmesi, yani ortopedik sorunlardır. Bu sorunları en aza indirmenin yolu, bilinçli bilgisayar kullanımından geçmektedir. Bunun için bakmadan on parmakla bilgisayar kullanabilme yeteneği gerekmektedir. On parmakla bakmadan yazanların vücutları bilgisayar karşısında serbest kalacağı için, bilgisayar kullanımına bağlı hareketsizlikten kaynaklanan ortopedik problemler daha az yaşanacaktır.

On parmakla yazmanın bir diğer faydası da beyni geliştirmesidir. Bilindiği gibi beyin iki loptan oluşmaktadır. Normalde insanlar, doğuştan, ağırlıklı olarak sağ elini, az da olsa sol ellerini kullanır. Sağ elini kullananların sol, sol elini kullananların sağ beyin lopu gelişir. Kullanılmayan beyin hücreleri zamanla ölür. İki elini de en iyi şekilde kullananların beyin hücreleri de buna bağlı olarak daha fazla gelişir. Bundan dolayı ailelerinin baskıları nedeniyle sağ elini kullanmaya mecbur bırakılan solaklar, beyinlerinin iki lopunu da kullandıkları için daha zekidirler. On parmakla daktilo kullananların da iki elini kullanmalarına bağlı olarak zekâları gelişir.

F Klavye Standardının Güncellenmesi

Bilişim alanındaki hızlı gelişmeye paralel olarak farkında olmadan karşı karşıya kaldığımız, başlangıçta dikkat çekmeyen, önemsenmeyen ve ilgili kuruluşlarca üzerinde durulmayan bilgisayarlarla birlikte hayatımıza giren Q klavye sorunu, aslında dilde yaşadığımız yabancılaşmanın bir başka boyutudur. Klavye meselesi aynı zamanda bir dil meselesidir. Çünkü bilgisayar klavyelerinde Türkçe kelimelere yer verilmediği gibi, inceltme işaretli (Â), (Î) ve (Û) harfleri de yok sayılmıştır.

Türk Standartları Enstitüsü (TSE), Mayıs 2015'te F Klavye Standardını güncelledi. Bu güncellemeyle Türkçenin dışlandığı, yok sayıldığı, itibarsızlaştırıldığı klavyelerdeki "Caps Lock yerini Büyük Kilit'e, Shift > Üst'e, Ctrl > Kontrol'a, Backspace > Geri Sil'e, Enter > Giriş'e, Esc > Vazgeç'e, Home > Baş'a, End > Son'a, İns > Yerleştir'e, Del > Sil'e ve Alt > Seçenek'e" bırakıyor. Bu yeni düzenleme Türkçenin korunması ve itibarı açısından önemli bir karar olduğu kadar bilgisayar kullanımının verimini de artıracaktır. İngilizce bilmeyen kullanıcılar için klavye üzerindeki İngilizce kelimeler fazla bir şey ifade etmiyordu. Şimdi ise insanımız artık kendi dilinde anlamını bildiği kelimelerin yer aldığı Türkçe klavyeli bilgisayarını daha verimli ve keyifli olarak kullanabilecektir.

TSE'nin yeni düzenlemesiyle klavyelerde (A), (İ) ve (Ü) harflerinin yanında inceltme işaretli (Â), (Î) ve (Û) harfleri de yerini aldı. İnceltme/düzeltilme işaretlerinin halkın deyimini ile şapkaların kullanılmamasından kaynaklanan sıkıntıların giderilmesi açısından klavyelerde yer alması Türkçe için önemli bir kazanım olmuştur. Bu düzenleme ile dilimiz fiili bir dayatmadan ve bir yasaktan daha kurtulmuş oldu. Umarım bundan sonra 'Adem' yazıp 'Âdem', 'kar' yazıp 'kâr', 'Kağıthane' yazıp 'Kâğıthane' okumaları son bulur. Dilimizdeki istisnalar dışında 'yazıldığı gibi okunur söylendiği gibi yazılır' kuralı hayata geçirilerek dilimizin bozulma ve yozlaşmasının önündeki önemli bir engel daha kalkmış olur.

Bunların yanında artık TL'nin simgesi de klavyelerde yerini alacaktır. Bu güne kadar dolar ve avronun simgeleri klavyelerde bulunurken ne hazindir ki Türkiye'de satılan bilgisayarların klavyelerinde TL'nin simgesi yoktu. Gerçi TL'nin simgesi yakın bir tarihte 1 Mart 2012 tarihinde belirlendi, ama bu tarihten itibaren piyasaya sürülen hiçbir bilgisayarda da TL'nin simgesine yer verilmedi. Bundan böyle, TSE'nin yaptığı yeni düzenlemeyle TL'nin simgesi de F klavyelerde yerini alacaktır. Türk Lirası simgesinin klavyelerde yer alması paramızın itibarı açısından önemli bir gelişmedir.

TSE'nin son yaptığı bu düzenlemelerle yeni neslin hızlı, verimli, sağlıklı ve konforlu olarak bilgisayar kullanmalarının yanında Türkçenin geleceği açısından da yerinde ve isabetli olmuştur.

Ayrıca TSE bütün bu güncellemeleri de kapsayan bir F klavye kullanma kılavuzu hazırlayarak bilgisayar kullanıcılarının hizmetine sunmuştur. Şimdi, milletçe bize düşen görev; gençlerimize daha hayatlarının başında, on parmakla, bakmadan yazma becerisini kazandırmaktır. Bu beceriyi kazandıramadıktan sonra klavyenin F ya da Q olmasının bir önemi yoktur. Bir insanın bu beceriyi kazanabilmesi için yaklaşık 160 saatlik bir klavye kullanma eğitimine ihtiyacı vardır. Böyle bir eğitime harcanan zaman, emek ve çaba; bir ömür hızlı, verimli ve keyifli bilgisayar kullanımı için değmez mi? Sonuç itibarıyla; güzel Türkçemize en uygun klavye F klavyedir. Özellikle yerli bilgisayar üreticilerinin bu konuya hassasiyetle eğilmeleri millî bir sorumluluktur. Ancak en az üreticiler kadar; kamu kurum ve kuruluşları, aydınlar, anne - babalar ve gençler de aynı oranda bundan sorumludur. Zira F klavye, sadece bir klavye meselesi değil, aynı zamanda Batı'nın dayatma kültür emperyalizmine boyun eğmemektir. Çağdaşlaşmanın ve muasır medeniyetler seviyesine çıkmanın yolu, taklitçilikten değil, millî olmaktan, millî değerlere sahip çıkmaktan, çalışmaktan ve üretmekten geçer.